

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Кафедра міжнародних економічних відносин та фінансів

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Місцеві фінанси

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів освітнього
ступеня

бакалавр

молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

року набору

2016

галузі знань

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та страхування

шифр і найменування спеціальності

освітня програма /
спеціалізація

Державні фінанси

назва освітньої програми / спеціалізації

статус дисципліни

обов'язкова

обов'язкова чи вибіркова

Харків, 2019 рік

Розробник:

Насібова Ольга Вікторівна
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин та фінансів, кандидат економічних
наук

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

02.12.2019 р.

підпис

О. В. Насібова

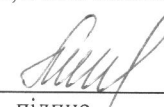
ініціали та прізвище

Керівник (гарант) освітньої
програми

Шелест Олексій Леонідович,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин та фінансів, кандидат економічних
наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

02.12.2019 р.

підпис

О. Л. Шелест

ініціали та прізвище

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
міжнародних економічних відносин та фінансів

назва кафедри

протокол від 02.12.2019 р. № 8.

Зав. кафедри

підпис

І. В. Колупаєва

ініціали та прізвище

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 27.12.2019 р. № 6.

Голова методичної комісії

підпис

Р. А. Чемчикаленко

ініціали та прізвище

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Місцеві фінанси» розроблена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Метою викладання навчальної дисципліни «Місцеві фінанси» є формування у студентів системи знань щодо базових понять у сфері фінансових відносин держави, місцевих органів, господарства та населення, пов'язаними із забезпеченням збалансованого соціально-економічного розвитку територій, а також формування та використання фондів фінансових ресурсів, що забезпечують функціонування органів місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни «Місцеві фінанси» ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Фінанси», «Бюджетна система», «Податкова система» та є основою для подальшого засвоєння навчальних дисциплін, таких як «Державні фінанси», «Державний фінансовий контроль». Знання, які студенти отримують при вивченні дисципліни, в подальшому можуть бути використані при підготовці до кваліфікаційного екзамену та атестації.

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях;

ЗК 8. Здатність працювати у команді;

ЗК 10. Здатність працювати автономно;

фахових компетентностей:

ФК 1. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;

ФК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

ФК 6. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері державних фінансів;

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;

ПРН 2. Знати та розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;

ПРН 4. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування;

ПРН 5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

ПРН 11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері державних фінансів;

ПРН 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

Інститут місцевого самоврядування як необхідна передумова функціонування місцевих фінансів. Територіальна громада як суб'єкт економічної та фінансової діяльності. Причини появи місцевих фінансів.

Сутність місцевих фінансів. Економічна природа місцевих фінансів. Еволюція місцевих фінансів. Наука про місцеві фінанси як окрема галузь фінансової науки та процес її формування. Місцеві фінанси як система формування, розподілу і використання фінансових ресурсів. Складові місцевих фінансів.

Функції місцевих фінансів. Розподільча функція місцевих фінансів. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту. Контрольна функція місцевих фінансів та форми її прояву. Забезпечення передбачених пропорцій розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів. Стимулююча функція місцевих фінансів. Значення місцевих фінансів як фіскального інструменту соціально-економічного розвитку територій.

Особливості функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування. Проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні. Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.

Тема 2. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади

Місцеві бюджети у складі бюджетної системи. Існуючі рівні системи місцевих бюджетів. Принципи формування місцевих бюджетів України. Методи планування показників бюджету. Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування. Шляхи вдосконалення бюджетного планування. Роль та значення Бюджетного кодексу України.

Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів. Бюджетна централізація валового внутрішнього продукту. Існуючі моделі централізації ВВП. Ознаки бюджету як економічної категорії.

Тема 3. Формування дохідної бази місцевих бюджетів

Основні джерела доходів місцевих бюджетів. Основи фінансової автономії місцевих органів влади. Принципи розподілу доходів. Бюджетна класифікація доходів. Склад доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування. Облік надходжень до бюджету. Податковий менеджмент. Формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів. Участь органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах.

Правова база створення позабюджетних фондів. Правова база формування надходжень до місцевих позабюджетних фондів. Джерела

формування і організації позабюджетних фондів місцевих рад. Доходи держави від підприємницької діяльності. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Державні позики. Податкові та неподаткові доходи бюджету.

Тема 4. Система видатків місцевих бюджетів

Соціально-економічний зміст видатків місцевих бюджетів. Планування місцевих бюджетів. Основні напрямки використання поточного бюджету.

Бюджетна класифікація видатків. Видатки розвитку. Видатки, що здійснюються з бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів. Видатки, що здійснюються з бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад. Видатки, що здійснюються з обласних бюджетів.

Передача видатків на виконання власних повноважень між місцевими бюджетами. Передача видатків на виконання делегованих державних повноважень. Види кошторисів.

Пріоритети бюджетної політики і фінансування видатків. Види видатків на здійснення повноважень. Принцип кошторисного фінансування.

Тема 5. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання

Взаємні розрахунки між бюджетами: причини виникнення та порядок проведення. Типи відносин між бюджетами різних рівнів. Інструменти бюджетного регулювання в Україні і їх особливості. Трансферти з Державного бюджету України. Порядок проведення розрахунків за рахунок субвенції з державного бюджету на здійснення державних програм соціального захисту.

Поняття вертикальних і горизонтальних балансів. Фінансове вирівнювання. Норматив бюджетної забезпеченості. Побудова системи міжбюджетних відносин. Склад інструментів міжбюджетних відносин. Принципи фінансового вирівнювання.

Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні

Порядок складання проектів місцевих бюджетів. Порядок розгляду і затвердження місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів у звичайному режимі та у разі несвоєчасного їх прийняття. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів. Правові засади виконання місцевих бюджетів. Особливості звітності про виконання державного і місцевих бюджетів.

Тема 7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства

Поняття комунальної власності. Комунальні платежі. Виробники системи житлово-комунальних послуг. Споживачі житлово-комунальних послуг. Структура системи житлово-комунальних послуг.

Тема 8. Фінанси підприємств житлово-комунального господарства

Фінансове планування в комунальних підприємствах. Особливості

фінансування підприємств комунальної форми власності.

Поняття, форми та правове регулювання комунального кредиту. Діючі органи фінансового контролю на місцевому рівні. Покриття тимчасових касових розривів при виконанні бюджету. Поняття касового виконання місцевих бюджетів.

Надання послуг населенню в сфері житлово-комунального господарства. Видатки підприємств житлового господарства. Прибуток житлово-комунальних підприємств. Існуючі інститути місцевих фінансових органів. Діючі форми аудиту і контролю фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

Тема 9. Управління місцевими фінансами в Україні

Місцеві фінансові органи і їх функції. Система організації місцевих фінансових органів. Поняття касового виконання місцевих бюджетів.

Загальнодержавні фонди цільового призначення, їх класифікація та характеристика. Характеристика загальнодержавних позабюджетних фондів, створених в Україні. Недержавні фінансові фонди. Порядок і процедури забезпечення видатків із позабюджетних фондів. Джерела регулювання єдиного позабюджетного фонду.

Тема 10. Світовий досвід організації місцевих фінансів

Принципи фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в об'єднаній Європі. Світові моделі децентралізованих і кооперативних міжбюджетних відносин. Світовий досвід надання бюджетних трансфертів місцевим органам влади. Класифікація бюджетних трансфертів по їх відношенню до джерел накопичення, механізмів розподілу та ступеня свободи використання. Закордонний досвід створення позабюджетних фондів.

Зарубіжний досвід забезпечення ресурсної бази органів місцевого самоврядування.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Структура навчальної дисципліни за формами навчання

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	9	2		2		5							10	2				8						
Тема 2. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади	9	2		2		5							9					9						
Тема 3. Формування дохідної бази місцевих бюджетів	9	2		2		5							10			2		8						
Тема 4. Система видатків місцевих бюджетів	9	2		2		5							10			2		8						
Тема 5. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання	9	2		2		5							9					9						
Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні	9	2		2		5							8					8						
Тема 7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства	9	2		2		5							9					9						
Тема 8. Фінанси підприємств житлово-комунального господарства	9	2		2		5							9					9						
Тема 9. Управління місцевими фінансами в Україні	9	2		2		5							8					8						

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				усього	у тому числі					усього
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС	
Тема 10. Світовий досвід організації місцевих фінансів	9	2		2		5							8					8						
Курсова робота																								
Усього годин / кредитів ECTS	90/3	20		20		50							90/3	2		4		84						

4.2. Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2018/2019		2019/2020		2020/2021		2021/2022	
		Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна
Денна повна	Лекційні заняття				20				
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття				20				
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів				50				
	Усього годин				90				
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття				2				
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття				4				
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів				84				
	Усього годин				90				
Заочна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Теми дисципліни	Тема лекції	Обсяг у годинах			
		денна		заочна	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	2		2	
Тема 2. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади	Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади	2			
Тема 3. Формування дохідної бази місцевих бюджетів	Формування дохідної бази місцевих бюджетів	2			
Тема 4. Система видатків місцевих бюджетів	Система видатків місцевих бюджетів	2			
Тема 5. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання	Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання	2			
Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні	Бюджетний процес на місцевому рівні	2			
Тема 7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства	Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства	2			
Тема 8. Фінанси підприємств житлово-комунального господарства	Фінанси підприємств комунального господарства	2			
Тема 9. Управління місцевими фінансами в Україні	Управління місцевими фінансами в Україні	2			
Тема 10. Світовий досвід організації місцевих фінансів	Світовий досвід організації місцевих фінансів	2			
Усього		20		2	

Лекційний матеріал доступний на Порталі навчальних ресурсів інституту:
<https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=3662>

5.2. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

5.3. Теми практичних занять

Теми дисципліни	Тема практичного заняття	Обсяг у годинах			
		денна		заочна	
		повна	скорочена	повна	скорочена
Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	2			
Тема 2. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади	Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади	2			
Тема 3. Формування дохідної бази місцевих бюджетів	Формування дохідної бази місцевих бюджетів	2		2	
Тема 4. Система видатків місцевих бюджетів	Система видатків місцевих бюджетів	2		2	
Тема 5. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання	Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання	2			
Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні	Бюджетний процес на місцевому рівні	2			
Тема 7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства	Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства	2			
Тема 8. Фінанси підприємств житлово-комунального господарства	Фінанси підприємств комунального господарства	2			
Тема 9. Управління місцевими фінансами в Україні	Управління місцевими фінансами в Україні	2			
Тема 10. Світовий досвід організації місцевих фінансів	Світовий досвід організації місцевих фінансів	2			
Усього		20		4	

Завдання до практичних занять наведено на Порталі навчальних ресурсів інституту: <https://edu.htei.kh.ua/course/view.php?id=3662>

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання, які пропонуються для самостійного вивчення:

Тема 1. Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

1. Економічна природа місцевих фінансів.
2. Еволюція місцевих фінансів.
3. Вплив місцевих фінансів на соціально – економічний розвиток країни і окремих її територій.
4. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави.

Тема 2. Місцеві бюджети як основа фінансової бази місцевих органів влади

1. Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.
2. Підвищення стійкості доходів місцевих бюджетів та подальший розвиток місцевого самоврядування.
3. Етапи розвитку місцевих бюджетів України.
4. Види місцевих бюджетів України та їх структура.

Тема 3. Формування дохідної бази місцевих бюджетів

1. Структура доходних джерел місцевих бюджетів.
2. Склад кошика доходів, закріплених за місцевими бюджетами.
3. Податок на нерухоме майно, недоліки та переваги, проблеми запровадження.
4. Неподаткові надходження місцевих бюджетів.

Тема 4. Система видатків місцевих бюджетів

1. Склад видатків місцевих бюджетів окремих видів.
2. Структура видатків місцевих бюджетів та їх соціальна спрямованість.
3. Джерела формування та напрями витрачання коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів.
4. Розрахунок обсягів видатків за функціями: управління, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист і інші.

Тема 5. Фінансове вирівнювання та бюджетне регулювання

1. Концепції державної регіональної політики і організації внутрішніх міжбюджетних відносин.
2. Правові засади фінансового вирівнювання, поняття вертикальних і горизонтальних дисбалансів.
3. Правове регулювання бюджетних трансфертів.
4. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні

1. Зміст проектів рішень про місцевий бюджет та матеріалів, що до нього додаються.
2. Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу.
3. Досвід бюджетних слухань в Україні.
4. Правові засади складання, розгляду і затвердження місцевих бюджетів.

Тема 7. Організація фінансової діяльності підприємств місцевого господарства

1. Фінанси підприємств комунальної форми власності, як складова місцевих фінансів.
2. Завдання формування позабюджетних фондів місцевих рад.
3. Порядок і процедури забезпечення видатків із позабюджетних фондів.
4. Джерела регулювання єдиного позабюджетного фонду.

Тема 8. Фінанси підприємств житлово-комунального господарства

1. Стан об'єктів комунальної власності.
2. Особливості формування та використання прибутку комунальних підприємств.

3. Сучасні проблеми розвитку комунального сектора.

4. Статути цільових фондів.

Тема 9. Управління місцевими фінансами в Україні

1. Методи фінансового контролю.

2. Особливості фінансового контролю за використанням грошових фондів на освіту, охорону здоров'я, культуру, місцеве господарство.

3. Прийняті форми аудиту і контролю фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.

4. Діючі органи фінансового контролю на місцевому рівні.

Тема 10. Світовий досвід організації місцевих фінансів

1. Міжбюджетні відносини у зарубіжних країнах.

2. Касове виконання місцевих бюджетів у зарубіжних країнах.

3. Можливість застосування світового досвіду організації місцевих фінансів в Україні з урахуванням особливостей її розвитку.

4. Існуючі стандарти організації місцевих фінансів за кордоном.

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

– Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного інституту КНТЕУ;

– Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом.

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

8.1. Схема нарахування балів для студентів денної форми навчання

Навчальні роки		Поточний контроль (максимум 60 балів, мінімум 36)										Підсумковий контроль	Сума
	усього	у тому числі за темами											
		Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10		
2019/2020	60	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	40	100

Види активності студента з навчальної дисципліни протягом семестру:

1. Самостійне опрацювання тестів відповідно до тем дисципліни.

2. Відвідування аудиторних занять.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі форми та методи оцінювання:

Поточний контроль:

- для студентів денної форми навчання: оцінювання роботи на практичних заняттях, оцінювання відвідування аудиторних занять;
- для студентів заочної форми навчання: оцінювання роботи на практичних заняттях, відвідування аудиторних занять.

Умовою допуску до підсумкового контролю є виконання програми дисципліни (відпрацювання всіх практичних занять) і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше 36 балів.

Підсумковий контроль:

- для студентів денної форми навчання: залік;
- для студентів заочної форми навчання: залік

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела інформації

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Станом на 10.09.2019. – Назва з екрану.

2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 10.09.2019. – Назва з екрану.

3. Місцеві фінанси : підручник / за ред. проф. О. П. Кириленко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Тернопіль : Економічна думка, 2015. – 448 с.

4. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. М. Ніколаєва, А. С. Маглаперідзе. – К. : Центр навчальної літератури, 2019. – 354 с.

5. Сидоренко О. О. Місцеві фінанси : метод. вказівки до виконання курс. роботи з навч. дисципліни для студ. спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» / О. О. Сидоренко. – Харків, 2019. – 17 с. – Рукопис.

10.2. Додаткові джерела інформації

6. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. О. Сунцова – К. : Центр навчальної літератури, 2015. – 560 с.

7. Петленко Ю. В. Місцеві фінанси : навч. посіб. / Ю. В. Петленко, О. Д. Рожко. – К. : Кондор, 2015. – 282 с.

8. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. – Станом на 30.11.2019. – Назва з екрану.